

Sámi allaskuvla
Sámi University College

OAHPPOPLÁNA

Davvisámegiela lohkanbadjeoahppu

30 oahppočuoggá

Hálddahushoavda dohkkehan rievdadusaid mearrádušnotáhtain 27.1.2011 DOS ášši 21/10 vuodul.
Gielladieđagoađi jođiheaddji dohkkehan rievdadusaid mearrádušnotáhtain 2.10.12 DOS ášši 99/11
vuodul.

1. Fága namma

Davvisámegiela lohkanbadjeoahppu
Semester Course in North Sami language

2. Oppalaš diedūt oahppu birra

Fága/oahppoovttadaga koda	DSALB
Man dási oahppu	1N-oahppoovttadat
Galle čuoggá	30 oahppočuoggá/ 30 ECTS credits
Galle lohkanbaji	Ollesáiggeoahppun ovttá lohkanbajis dahje oasseáiggeoahppun guovtti lohkanbajis.
Mo oahpahus lágiduvvo	Čoagganeamit ja iešheanálaš barggut čoagganemiid gaskkas. Gulahallan luohkká digitála oahppolanja bokte.

3. Makkár oahppoprográmmain lea dát oassin

Oahpu čađaheapmi maŋná sáhtta lohkgaohtit sámegeiela bachelorgráda, dahje eará oahpuid Sámi allakuvllas. Oahppu lea oassin bachelorgrádas, muhto ii čieknudanfágan, iige atte oahpahangelbbolašvuoda.

4. Sisaváldingáibádusat.

Ohcci galgá leat čađahan Sámi allaskuvlla sámegeiela álgokursa 2 dahje vástideaddji oahpu eará oahppoásahas. Jus lea eahpečielggas, man dási sámegeiela máhttu ohccis lea, de Sámi allaskuvla lágida ohccái giellageahččaleami.

5. Oahpahusgiella

Davvisámegiella.

6. Sisdoallu

Oahpahusa váldoulbmil lea ráhkkanahhtit studeantaid háhkat vuodđoáddejumi hállangiela ja čállingiela gaskavuodain. Viiddidit gielladoahpágiid ja oaidnit sátnedáidaga vejolašvuodaid. Háhkat vuodđodieduid giellavuogádagas. Oahpahusas galget studeanttat nannet iežaset gálggaid geavahit pc ja Interneahta digitálaressursaid oktavuodas atnit ávkki sámegeiela teaksta, filbma/govva ja jietna gaskaoapmevugiin barggadettiin.

Oahpahus galgá movttiidahttit studeanta ovddidit giellageavahandáidduid, ja dihtomielaččat bargat giellageavahemiin ja gielladikšumiin. Oahpahus galgá fuomášahttit

studeantta geavahit vejolašvuodaid gáhttet ja ovddidit giela odđa áiggis, háhkat vuodđodieđuid njálmmálaš ja čálalaš girjjálašvuodas, historjjás ja oahpásmuvvat sámi čáppagirjjálašvuhtii ja álbmotdiktemii.

Oahpahus galgá studeantta aktiviseret njálmmálaččat ja čálalaččat gulahallat, lohkat,čállit ja hukset máhttu giela ja kultuvrra birra. Oasálastit aktiivvalaččat earáiguin mángga ja iešguđetlágan dilálašvuodain gos lea sámeigiella geavahusas.

Oahppofálaldagas leat okta váldo oahppoovttadat. Kursa lea juhkkuojuvvon guovtti oassái.

1.oassi:

Sámeigiella njálmmálaš- ja čálalašgiellan

1. fáddájoavku
2. fáddájoavku
3. fáddájoavku

2.oassi

Gielladikšun

1.oassi

Sámeigiella njálmmálaš- ja čálalaš giellan

Giellaoahppa lea laktojuvvon oktii teakstaoahpuin dainnaláigiin ahte ovdamearkkat vižžojuvvojit lohkanmeari sierra teakstašlájain.

1. fáddajoavku

Hállangiela ja čállingiela gaskavuohta. Álkis sojahanvuogádat ja cealkkahábmen.

Álbmotdikten (diiddat, máidnasat, sátnevádjaset, fearánat ja eará njálmmálaš šlájaid ovdanbuktinvuogádat.

Oahpahusas galget studeanttat háhkat vuodđoáddejumi hállangiela ja čállingiela gaskavuođain. Giella geavahusas hábmejuvvojit álkis cealkagat.

2. fáddajoavku

Hápmeoahpus deattuhuvvojit sátneluohkát. Suorggideapmi guoskkahuvvo. Oahppat sámeigiela gielalaš sajádaga iešguđetlágán gulahallandilálašvuodain mediain ja servodagas Fágateavsttaid buvttadeamis válljet heivvolaš váikkuhangaskaomiid ja giellageavaheami mat ovdánahttet dieđu ja máhtu.

3. fáddajoavku

Cealkkahámit, cealkkaoasit, cealkkaladđasat ja eaŋkalis cealkkaanalysa. Girjjálašvuoda šáŋrat ja dáid sátnedáidaga vejolašvuodas . Lohkat ja guorahallat teavsttaid. Ságastit ja suokkardit, ja oazžut historjjálaš- ja kultuvrralaš dieđuid.

2.oassi

Gielladikšun

Čieknjudeapmi giellageavahandáidui, ja gielladikšumii. Studeanttaid iežaset hábmejuvvon teavsttat leat vuodđun (Vuosttaš oasi sisabuktojuvvon čállosat).

7. Oahppanjovssus - máhtolašvuohta

Maŋŋil čadahuvvon oahpu studeanta

Sámegeiella njálmmálaš- ja čálalaš giellan

(- 1.oassi)

- dovdá bures njálmmálaš ja čálalaš giela gaskavuodaid
- máhtá buvttadit čállosa ja guorahallat iežas teavsttas sániid sojahemiid ja álkis cealkagiid
- lea ovdánahtán teakstaipmárdusa
- dovdá sierra teakstašlájaid
- Ávkkástallá odđáiiggi gaskaoapmevugiid sámegeiella njálmmálaš ja čálalaš gulahallangiellamis
- dovdá njálmmálaš árbeviera ja sámi čáppagirjjálašvuođa ovdáneami

Gielladikšun – 2.oassi

hálddaša sámegeiella njálmmálaččat

- máhtá giellameattáhusaid guorahallat ja divvut
- lea dihtomielalaš mainnalágiin ovddida gielladáidduidis
- máhtá hábmet teavstta

8. Oahppanvuogit

Studeanta lea geatnegahtton čuovvut 80 % oahpahusas juohke lágiduvvon oahpahusvahku. Oahpu vuosttaš guokte beaivvi leat geatnegahtton.

Studeanttaid aktiivvalaš searvan njálmmálaš hárhjhallamiidda, joavkobargguide ja bagadallamii lea eaktun dasa ahte oahpahus ja oahppan lihkostuvvá. Mielstudeanttat doibmet gielalaš buvttadeapmái doarjjan.

Čoaggánemiid gaskkas studeanttat gulahallet gaskaneaset odđáiigge gulahallanreaidduid bokte, ovddemus luohkká digitála oahppolanja bokte. Interneahttaoktavuohta gáibiduvvo go digitála reaidduid bokte hárhjhallat giela, joksat sámegeielat ruovttusiidduid maid geavahit oahpponeavvun ja gulahallamiin earáiguin.

Studeanttat geavahit dihtora teakstagiedahallama čálalaš bargguide.

Studeanttain sáhttet geavahit dihtora ovdanbuktinprográmmaid ja filbmema ovdanbuktimis.

9. Gáibádusat beassat eksámenii

Studeanttat galget buot golmma fáddajoavkku oktavuodas:

- njálmmálaččat ovdanbuktit fáttá ovttas joavkolahtuiguin (juohkehaš birraiid 5-10 minuhta)
- refleksuvdnalogga bokte duodaštit fágalaš ovdáneami (sullii ½ siiddu)

Fáddá galgá vuodđuduvvot dasa mii lea relevánta oahpu sisdoalu ja joksosiid ektui. Oahpaheaddji juohká studeanttaid joavkkuide ja dohkkeha fáttáid.

Barggut galget leat dohkkehuvvon ovdalgo beassá eksámenii.

10. Eksámen

Sámeigiella njálmmálaš- ja čálalaš giellan

Studeanta čállá juohke fáddájoavkku olis iešheanalaš teavstta, oktiibuot golbma čállosa. Fáddá galgá dohkkehuvvot fágaoahpaheaddjis. Juohke čállosa galgá buktit sisa guokte vahku maŋŋá njálmmálaš ovdanbuktima. Vuosttaš čálus sáhtá leat joavkobargu.

Vuosttaš čálus galgá leat sullii $\frac{1}{2}$ -1 siidosáš, nubbi ja goalmát čálus leat sullii 2-3 siidosáš. Gaska galgá leat 1 $\frac{1}{2}$ linnjá ja čállot Times New Roman 12 p.

Nuppi čállošis vállje vel studeanta čieža (7) sáni iešguhtet sátneluohkás iežas teavsttas maid analysere grammatihkalaččat.

Goalmát čállinbarggus vállje studeanta iežas teavsttas 3 cealkaga maid analysere.

Vuosttaš čálus árvvoštallojuvvo ceavzán dahje ii ceavzán. Nuppi ja goalmát čálus árvvoštallojuvvo ECTS vuogádaga mielde. Árvvoštallamis galgá goabbá ge eksámen deattohuvvot seamma meari ja dát váldojuvvo vuhtii eksámenkommišuvnnas go loahpalaš árvosátni biddjo. Studeanta galgá leat ceavzán vuosttaš oasi ovdalgo studeanta sáhtá váldit nuppi oasi.

Gielladikšun – 2.oassi

Njálmmálaš eksámen (sullii 30 minuhta) mas njálmmálaš giellageavaheapmi deattuhuvvo árvvoštallamis. Vuodđun lea eksámenmáhppa

- Vuosttaš oasi golbma čállosa maid lea divodan ja buoridan.
- refleksuvdnalogga mas árvvoštallá iežas fágalaš ovdáneami daid čálalaš bargguid ektui.

- Čálalaš eksámen mii bistá 4 diimmu. Árvvoštallamis deattuhuvvo erenoamážit riehtačállin ja čálalaš giellageavaheapmi.

Árvvoštallamis galgá goabbá ge eksámen deattohuvvot seamma meari ja dát váldojuvvo vuhtii eksámenkommišuvnnas go loahpalaš árvosátni biddjo.

Oahppoovttodaga oppalaš árvosátni

Oahppoovttadaga loahpalaš árvosátni biddjo 1. oasi ja 2 oasi bargguid vuodul, ja árvosátni addo sierra nammaduvvon eksámenkommišuvnna bokte.

Árvvoštallamis galget 1.oasi ja 2. oasi barggut deattohuvvot seamma meari ja dát váldojuvvo vuhtii eksámenkommišuvnnas go loahpalaš árvosátni biddjo.

11. Oahppočuoggáid dohkkeheapmi

Jos studenta lea váldán eará sullasaš fága, dát árvvoštallojuvvojit sierra ohcama vuodul. Čujuhuvvo U/A láhkii § 3-5.

12. Lea go privatisttain vejolaš váldit dán fága

13. Kvalitehtasihkkarastin

Čujuhuvvo SA kvalitehtasihkkarastinvuogá dahkii, ja makkár vejolašvuodát/geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaraportta vuodul.

14. Lohkkanmearri

Studeanttat sáhttet ovttrasádiid fágaoahpaheddjiin lonuhit girjjiid nu guhká go váldá vuhtii fáddajoavkkuid sisdoalu ja oahppanjoksosiid.

Lohkamušat mat guorahallojuvvojit gurssa fáddajoavkkuid oktavuodas, sohppojuvvojit ovttas temáoahpaheddjiiguin. Áigeovuodilis oahppomateriálat vižžojuvvojit áigeovuodilis mediain.

Giellaoahppa

Helander, Nils Øivind (1992): *Hárjehusat*. Sámi Áigi. (31- 44 s.)

Ijäs, Johanna – Turi, Else (1998): Sánit teakstan. Cealkkaoahppa ja giellagáhtten. *Gielas gillii, mielas millii*. Kárašjohka, Davvi Girji.

Jernsletten, Per (1991): *Giella skállá*. (31-42, 55-64, 103-112, 141-159 s.).

Jernsletten, Per (1998): *Hála ja čále ná*. Njálmmálaš ja čálalaš giellageavaheapmi. *Gielas gillii, mielas millii*. Davvi Girji, Kárašjohka.

Magga, Ole Henrik (1982): *Hárjehusat*. Jår'galæd'dji Ås. (12-30 s.)

Palismaa, Maaren – Eira, Inger Marie Gaup (2001): **Davvisámegiela** suopmanat. *Gielas gillii, mielas millii* 9. Davvi Girji, Kárašjohka.

Pope, Kirsten – Sára, Máret (2005): *Eatnigiella- giellaoahpu váldogirji*. Davvi Girji, Kárašjohka

Interneahhta válljenlákái

Gaup, Astrid T. (2005): Álgočállin neavvagat. *Sámegiella neahtas*. www.samiskhs.no.

Oahpa! Tromsa, Romssa universitehta/The University of Tromsø. 2009. URL. <http://giellatekno.uit.no/oahpa/index.html> (10.6.2009)

Sámediggi: Davvisámegiela grammatihkka. URL: www.risten.no/bakgrunn/gram/sme/index_se.htm. (10.6.2009)

Sátnegirjii válljenláhká

Sámi - dáru - sámi sátnegirji 2003: Kárašjohka. Davvi Girji.

Svonni, Mikael 1990: *Sátnegirji - Sámi-Ruota, ruota-sámi*. Sámi Girjii, Johkamohkki.

Sammallahti, Pekka 1993: *Sámi-suoma-sámi-sátnegirji-Saamelais-suomalais-saamelainen sanakirja*. Girjegiisá, Ohcejohka.

Interneahtta:

risten-no: Sámediggi. URL: www.risten.no

Teakstaoahppa, girjjálašvuohta

Aleksandersen, Laila (2006): *Árbevirolaš barggut mánáidgárddis*. Fierbmun. Davvi girji.

Gaski, Harald – Solbakk, John Trygve (1998): *Essayčoakkáldat 3: cafe Boddu*.

Davvi Girji, Kárašjohka. (válljejuvvon oasis)

Gaski, Harald doaim. (2008): *Ivdnesuotna*. Guovdageaidnu: DAT. (válljejuvvon oasis)

Larsen, Anders (1912/2002): *Beaive-álgu. – Sátnedáidu*. Davvi Girji, Kárašjohka. s. 51-116.

Marastat, Mihkkal (1992): *Darjeskáiddi čiehká*. DAT, Guovdageaidnu. (80 s.)

Olsen, Inger Margrethe (1995): Kap. ”Giegat guhket” dahje kap. ”Skoavdnji”. *Beaivváš Sámi Teahter ja Sámi Oahpahusráđđi, Guovdageaidnu*. (27 s.)

Rasmussen, Torkel (1998): *Sámi guovttegielatvuohta. Gielas gillii, mielas millii 9*. Davvi Girji, Kárašjohka.

Sokki, Risten (1996): *Bonán bonán soga suonaid Jeg tvinner tvinner slektas sener*. Gyldendal, Oslo (5 s.)

Somby, Liv Inger (1998): *Mediagirji. Gielas gillii, mielas millii*. Kárašjohka, Davvi Girji.

Solbakk. John Trygve doaim. (2006): *Sátmeduojit*. Kárašjohka. NRK Sámi Radio ja Čállinlágádus.

Solbakk, Aage (1997): *Sámi giella- ja čállingiellahistorjá*. Davvi Girji, Kárašjohka.

Teakstačoakkáldat

Gaski, Harald (1990): *Guhkin nuppi bealdi ábi*. Davvi Girji, Kárašjohka. (4 s.)

Sara, Nils M (2002): *Movt áigi lea rievdan*. Davvi girji os:

Goađástallan, (1.)Bajásgeassin ja nuorravuohta (3 s.)

Hirvonen, Vuokko (1995): Sámi nissonat – teavsttain ja čállin. Girjji: *Essayčoakkáldat 2: cafe Boddu*. Davvi Girji, Kárašjohka. (10 s.)

Rautio-Helander, Kaisa (1991): Suoivandieváš Beaivvášvárrái – báikenamat sámi máilmmis. *Essayčoakkáldat 1: cafe Boddu*. Davvi Girji, Kárašjohka. (12 s)

Turi, Johan (1909/1994): *Boares Nauti*. DAT, Guovdageaidnu. S.106, 115, 214 (3 s.)

Eira, Inga Ravna (2205): Tabuat girkus. *Sámis nr. 1/2005*. (s.41-46).

Gaski, Harald (2205): Čáppa vai fága? – muhtun čuoggát fágagirječállima historjái.
Sámis nr. 1/2005. (s.5-8).

Gaski, Harald (2005): Jorgaleapmi sámeielaid gaskkas ja maid dat sáhtta
fuomášahttit. *Sámis nr.1/2005*. (s.29-30)

Svane, Ann-Britt Olsen (2005): Sámeiel girjjit – čihkkon vai almmuhuvvon
dokumeanttat? *Sámis nr. 1/2005*. (s.10-12)

Skaltje, Mai Lis (2005): Sámiid árbevirolaš máhttu, diehtu ja vierut.
Sámis nr. 1/2005. (s.27-32).

Aikio, Matti (1994): *Márkannjárga*. Davvi Girji, Karášjohka. S.125-128 (4 s.)

Buljo, Karen Marie Eira (1994): Dološ muitalus movt rissediehppi oačču nama "Áhcešeatni
lávžegihppu". Girjjis: *Goađástallan ja luondduávdnasat*. Sámi Oahpahusráđđi,
Guovdageaidnu. s. 32 (1 s.)

Gaup, Káren Elle (2001): *Diiddat ja niegut*. Girjjis Girjjo-Gárjjo s. 133-138, Davvi Girji.

Paltto, Kirsti (1989): Unna muitalus maŋosguvlui. Girjjis: *Guovtteoaivvat nisu*. Gielas,
Ohcejohka. S. 45-53 (9 s.)

Saba, Isak (1906): Sámi soga lávlla. –*Sagai Muittalægje* nr 7. (1 s.)

Turi, Johan (1910/1987): kap.Veaháš dálkemearkkat.Váiggadislottiid birra. Rievssaha
birra.Giega birra. Guovssaha birra. *Muitalus sámiid birra*. s. 108-110

Turi, Johan (1909/1994): *Boares Nauti*. DAT, Guovdageaidnu. S. 106, 115, 214 (3 s.)

Utsi, John Erling (1983): Báru alde. Girjjis: *Savvon*, Sámi Girječálliid searvi. (7 s.)

Vest, Jovnna-Ánde (1992): *čáhcegáddái nohká boazobálggis*. Davvi Girji, Kárašjohka. S. 78-
87 (10 s.)

Interneahtta resursat válljen láhkái

Hansen Britt Biti doaim. (2009): Fárru.Dávvi Girji
<http://www.davvi.no/eGirji/642/index.php?a=01>

Gaup, Astrid T. Doaim. (2005): Mediavuorká (jietna-, govva/filbma, teaksta-). *Sámeigiella
neahtas..* www.samiskhs.no.

Sámi musea Siida doaim. (2002): Stálu ja gufihttariid máilbmi
http://www.siida.fi/maahisweb/sapmi/sa_tieto_kertojien.html(06.01.10)

Teaksta válljen láhkái

Qvigstad, Just. K. (1920): *Lappische Aberglaube*. Kristiania etnografiske museums skrifter. (1s.)

Qvigstad, Just. K. (1922): *Lappische Sprichwörter und Rätsel*. Kristiania etnografiske museums skrifter bind 1 hefte 3. (1s.)

Gaski/Solbakk ((2003): *Jodí lea buoret go oru*, ČálliidLágádus

Willumsen, Liv Helene doaim. (1999): *Mearragátti mitalusat, Iđut*.

Antologijaid bokte sáhtta maiddá oahpasnuvvat sámi girjjálašvuhtii omd. *Čuotnamat* (1987), *Giellavealgu* (1987), *Våja våja nana nana* (1991) dárogillii, *In the Shadow of the Midnight Sun* (1997) engelasgillii